16. 9. 2016

ID: 102841

Výživné

Soudem ve smyslu § 26 odst. 1 a 3 zákona o rodině schválenou dohodu rodičů o výživě nezletilého dítěte nelze měnit či rušit prostou (tj. soudem neschválenou) dohodou rodičů nezletilého dítěte.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 20 Cdo 380/2016, ze dne 24.5.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v exekuční věci oprávněné A. F., zastoupené JUDr. L.V., advokátkou se sídlem v P., proti povinnému Ing. E. F., zastoupenému Mgr. L.T., advokátem se sídlem v P., pro dlužné výživné 104 000 Kč a běžné výživné 4 000 Kč měsíčně, vedené u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 74 EXE 3533/2014, o dovolání povinného proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 27. srpna 2015, č. j. 13 Co 181, 182/2015-143, tak, že dovolání povinného se zamítá.

Z odůvodnění:

Okresní soud Plzeň-město usnesením ze dne 26. ledna 2015, č. j. 74 EXE 3533/2014-60, zamítl návrh povinného ze dne 20. listopadu 2014 na zastavení exekuce vedené pověřeným soudním exekutorem JUDr. Dalimilem Mikou, LL. M., Exekutorský úřad Klatovy (dále jen „soudní exekutor“), pod sp. zn. 120 EX 23619/14. V exekučním řízení je exekučním titulem rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 10. srpna 1999, č. j. 31 P Nc 91/99-27, který nabyl právní moci dne 6. září 1999 (dále též „exekuční titul“), jímž byla schválena dohoda povinného a matky oprávněné ve věci výchovy a výživy tehdy nezletilé oprávněné a jejího bratra E. F., (dále jen „bratr“), tzn. rozhodnutí, které ve smyslu § 25 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „ZoR“), upravilo v řízení podle § 176 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „o. s. ř.“), otázku výchovy a výživy mimo jiné tehdy nezletilé oprávněné pro dobu po rozvodu manželství povinného a matky oprávněné. Toto rozhodnutí lze zrušit nebo měnit pouze postupem podle § 163 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 99 odst. 1 ZoR, tj. změnou vydaného rozsudku novým soudním rozhodnutím, nikoliv pouhou dohodou povinného a matky oprávněné, jež nebyla schválena soudem. Dohoda povinného a matky oprávněné uzavřená v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů ze dne 17. ledna 2001 proto není platnou dohodou o změně výše výživného pro oprávněnou, když je v rozporu s § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „obč. zák.“).

K odvolání povinného Krajský soud v Plzni ze dne 27. srpna 2015, č. j. 13 Co 181, 182/2015-143, ve výroku I. potvrdil usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. ledna 2015, č. j. 74 EXE 3533/2014-60, ve výroku II. potvrdil usnesení téhož soudu ze dne 10. března 2015, č. j. 3533/2014-97. K výroku I. uvedl, že se zcela ztotožňuje se závěrem soudu prvého stupně. Pokud je vyživovací povinnost stanovena soudním rozhodnutím, k zániku či ke změně takto určené vyživovací povinnosti soudním rozhodnutím může dojít jen novým soudním rozhodnutím vydaným z důvodu změny poměrů ve smyslu § 163 odst. 2 o. s. ř. a § 99 odst. 1 ZoR, byť například ve formě soudem schválené dohody rodičů. Následná dohoda povinného a matky oprávněné o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jejíž součástí je jiná než soudním rozhodnutím stanovená úprava výše výživného povinného na oprávněnou, nemůže rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti (jako exekučního titulu) změnit. Odkaz povinného na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 2714/2005, taktéž není příhodný, protože se týká existence nového závazku podle § 570 odst. 1 a § 571 obč. zák., nikoliv povinnosti stanovené soudním rozhodnutím k plnění vyživovací povinnosti na nezletilé dítě podle zákona o rodině. V exekučním řízení soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, tj. ani to, zda je dán důvod pro trvání

vyživovací povinnosti. Oprávněná tak není povinna prokazovat, že vyživovací povinnost trvá, například proto, že se soustavně připravuje na budoucí povolání apod. Ve vztahu k námitce povinného, podle které v trestním řízení vedené proti němu pro zanedbání povinné výživy byla jeho dohoda s matkou oprávněné vnímána jako dohoda způsobilá změnit dříve soudem určenou výši výživného s tím, že vyživovací povinnost na základě této dohody trvala jen do ukončení studia oprávněné na střední škole, odvolací soud považoval za relevantní, že exekuce je vůči povinnému vedena na základně způsobilého exekučního titulu, k jehož změně (zrušení) může dojít jen soudním rozhodnutím vydaným v civilním řízení. Závěry orgánů činných v trestním řízení o vyživovací povinnosti povinného k oprávněné proto nejsou pro exekuční soud závazné.

Usnesení odvolacího soudu napadl povinný ve výroku I. dovoláním. Namítá, že exekuční řízení je vedeno na základě nezpůsobilého exekučního titulu, neboť po jeho vydání byla mezi „účastníky – rodiči oprávněné – tedy povinným a matkou oprávněné“ uzavřena dne 17. ledna 2001 dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, jíž byla odchylně od exekučního titulu upravena výše výživného na tehdy nezletilou oprávněnou a jejího bratra na částku 5 000 Kč měsíčně na obě děti (výše výživného pro oprávněnou stanovená exekučním titulem činila 4 000 Kč měsíčně). Původním exekučním titulem stanovený závazek tak byl nahrazen závazkem novým. Opačný názor soudu prvého stupně i soudu odvolacího považuje dovolatel za nesprávný. Odkazuje na § 26 ZoR a § 86 odst. 1 ve spojení s § 50 ZoR, podle nichž je k platnosti dohody rodičů na výchově vyžadováno její schválení soudem. V případě rozhodování o výživném za situace, že spolu rodiče nezletilého nežijí a jsou na výživě dítěte dohodnutí, není schválení této dohody soudem vyžadováno. Odkaz na § 99 ZoR není příhodný, neboť sleduje zcela jiný cíl, dává soudu možnost ingerovat bez návrhu do vztahů mezi rodiči a dětmi, čímž je zajištěna ochrana zájmů nezletilého. To však neznamená, že by rodiče byli nuceni každou dohodu o změně výživného schvalovat soudem. V zájmu dítěte je ostatně především mimosoudní řešení záležitostí, což podle povinného potvrzuje i § 50 ZoR a nově i § 908 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). V této souvislosti opětovně odkazuje na právní názory obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 2714/2005. Má za to, že mělo dojít k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) ve spojení s § 268 odst. 4 o. s. ř. Dále uvádí, že došlo k zániku vyživovací povinnosti povinného vůči oprávněné, která nijak neprokázala, že by nebyla schopna se sama živit. Tato neschopnost je přitom podmínkou pro trvání vyživovací povinnosti, kterou je soudní exekutor, event. exekuční soud, povinen přezkoumat. V případě absence této podmínky je dán důvod pro zastavení exekuce. Povinný namítá, že jeho vyživovací povinnost vůči oprávněné zanikla nejpozději do 30. června 2014, kdy oprávněná ukončila střední školu, přičemž v této souvislosti odkazuje na závěry učiněné v trestním řízení. Orgány činné v trestním řízení dospěly mimo jiné k závěru, že dohodou povinného a matky oprávněné došlo ke změně exekučního titulu a vyživovací povinnost k datu 30. června 2014 zanikla. Podle jeho názoru není přípustné, aby v identických věcech civilní a trestní soudy vydávaly odlišná rozhodnutí, tzn., že závěry orgánů činných v trestním řízení by měly být zohledněny i v řízení o zastavení exekuce (§ 135 o. s. ř.). Navrhuje proto, aby dovolací soud odložil vykonatelnost výroku I. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 27. srpna 2015, č. j. 13 Co 182/2015-143, toto usnesení ve stejném rozsahu zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

K dovolání povinného se podáním ze dne 26. ledna 2016 vyjádřila oprávněná tak, že považuje rozhodnutí obou soudů za správná. Úprava výživného a péče o nezletilé dítě je vytvořena za účelem ochrany zájmů dítěte i ve vztahu k jeho vlastním rodičům. V případě, že spolu rodiče nezletilých dětí nežijí, musí být výživné upraveno rozhodnutím soudu nebo dohodou rodičů, která podléhá schválení soudu, přičemž pokud je dohoda plně v souladu se zájmy dítěte, soud ji schválí, aniž by zasahoval do smluvní volnosti rodičů. Uzavření dohody bez jejího schválení soudem nezaručuje, že tato dohoda odpovídá zákonem chráněným zájmům nezletilých dětí. Rozhodnutí, případně soudem schválená dohoda rodičů o úpravě výživného pro nezletilé dítě, nepozbývá účinnosti po dosažení zletilosti oprávněného dítěte. Exekuční soud ani k námitce účastníka nezjišťuje, zda došlo ke změně okolností

rozhodných pro výše a trvání dávek nebo splátek, které jsou obsahem exekučního titulu. Má-li povinný za to, že došlo ke změně poměrů, je třeba, aby se zrušení vymáhané vyživovací povinnosti domáhal žalobou v řízení nalézacím. Vzhledem k tomu, že oprávněná je v trestním řízení o zanedbání povinné výživy v pozici poškozené, tj. nemá v trestním řízení žádná procesní práva, nemůže být rozsudek trestního soudu pro oprávněnou, resp. civilní či exekuční soud, v civilním či exekučním řízení závazný. Navrhuje proto, aby dovolací soud dovolání odmítl.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve znění účinném od 1. ledna 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) – dále jen „o. s. ř.“, a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva [zda lze soudem ve smyslu § 26 odst. 1 a 3 ZoR schválenou dohodu rodičů o výživě nezletilého dítěte měnit či rušit prostou dohodou rodičů nezletilého dítěte neschválenou soudem], která nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Předmětnou otázku je i v současné době nutné posuzovat podle zákona o rodině (srov. § 3028 odst. 2 OZ), neboť k dohodě, kterou podle povinného byla změněna výše výživného pro oprávněnou, došlo za účinnosti zákona o rodině, a podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 2013, přičemž relevantní ustanovení § 163 odst. 2 o. s. ř. bylo s účinností od 1. ledna 2014 zrušeno (nyní obdobně § 475 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

Podle ustanovení § 26 odst. 1 a odst. 3 ZoR 1) před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu; a 3) rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.

Podle ustanovení § 99 ZoR 1) změní-li se poměry, může soud i bez návrhu změnit dohody a soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti. Dojde-li k zrušení nebo snížení tohoto výživného za minulou dobu, spotřebované výživnse nevrací; 2) nejde-li o výživné pro nezletilé děti, může dojít ke změně nebo k zrušení pouze na návrh.

Podle ustanovení § 163 odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném do 31. prosince 2013 rozsudky o výchově a výživě nezletilých dětí a o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo o pozastavení jejího výkonu lze změnit i bez návrhu, změní-li se poměry.

V posuzované věci byl k návrhu oprávněné soudní exekutor pověřen provedením exekuce nařízené k vymožení pohledávky oprávněné vůči povinnému na základě exekučního titulu, jímž je rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 10. srpna 1999, č. j. 31 P a Nc 99/99-27, 31 Nc 48/99, kterým mimo jiné byla tímto soudem ve smyslu § 26 odst. 1 a 3 ZoR schválena dohoda rodičů o vyživovací povinnosti povinného vůči tehdy nezletilé oprávněné a jejímu bratrovi na dobu po rozvodu manželství povinného a matky oprávněné a jejího bratra, na základě níž byl povinný povinen přispívat na výživu oprávněné částkou 4 000 Kč měsíčně a na výživu bratra oprávněné částkou 6 000 Kč s účinností od právní moci výroku o rozvodu manželství rodičů vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky oprávněné. Manželství povinného a matky oprávněné bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město, ze dne 13. října 1999, č. j. 9 C 21/99-37. Dne 15. října 2001 uzavřel povinný s

matkou oprávněné „dohodu o vypořádání bezpodílového vlastnictví“, v níž se mimo jiné dohodli na úpravě výživného pro oprávněnou a jejího bratra tak, že oběma společně náleží částka 5 000 Kč. Podle názoru povinného „dohodou o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví“ došlo ke změně exekučního titulu, tj. ke změně tímto exekučním titulem stanovené výše výživného vůči oprávněné. Tomuto názoru povinného však nelze přisvědčit.

Nežijí-li rodiče nezletilého dítěte spolu, soud upraví rozsah jejich vyživovací povinnosti nebo schválí jejich dohodu o výši výživného ve smyslu § 50 ZoR (srov. § 86 odst. 1 ZoR). Podle ustanovení § 50 odst. 1 ZoR však soud postupuje jen tehdy, pokud spolu rodiče nezletilého dítěte nežijí a současně nejsou schopni se na výživě nezletilého dítěte dohodnout. Nežijí-li spolu a jsou schopni se na výživě nezletilého dítěte dohodnout, není k platnosti jejich dohody o výživném vyžadováno její schválení soudem, na rozdíl od dohody o výchově nezletilého dítěte (resp. o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti), k jejíž platnosti je potřeba její schválení soudem (srov. § 26 odst. 3 ZoR). Pokud se však rodiče nezletilého dítěte na výživném dohodli s tím, že jejich dohodu schválil ve smyslu § 26 odst. 1 a 3 ZoR soud, nelze tuto dohodu měnit jinak než rozhodnutím soudu, tj. rozsudkem, kterým soud určí novou výši výživného, nebo rozsudkem, jímž soud schválí novou dohodu o výši výživného (srov. § 99 ZoR), neboť jen soud může i bez návrhu v případě změny poměrů měnit soudem schválené dohody a soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti. Jde-li o výživné pro děti zletilé, může dojít ke změně nebo ke zrušení soudem určené vyživovací povinnosti pouze na návrh. Dohoda rodičů o výši výživného neschválená soudem a vydaná za situace, kdy soud již určil výši výživného svým rozhodnutí, jednak není exekučním titulem, na základě něhož by bylo možné nařídit exekuci, a dále není způsobilá změnit výši výživného stanovenou soudním rozhodnutím (pokud toto rozhodnutí nebylo zrušeno). Byť se uvedený výklad může povinnému jevit jako nelogický a nehospodárný, v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé jde primárně o ochranu zájmů díte, které je třeba zohlednit i v případě schvalování dohody rodičů o výživném. Jestliže jednou bylo rozhodnuto o výživném soudním rozhodnutím, je nepřípustné toto rozhodnutí měnit prostou dohodou rodičů, neboť jen soud je za této situace oprávněn přezkoumat takovou dohodou rodičů a především to, zda nová výše výživného odpovídá odůvodněným potřebám (nezletilého) dítěte a schopnostem a možnostem povinného rodiče. S ohledem na výše uvedené proto dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání povinného není důvodné. Odkaz dovolatele na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 2714/2005, jak správně dovozuje odvolací soud i soud prvního stupně, není případný, neboť v této věci jde o změnu soudem určené výše výživného, kterou je třeba posuzovat s ohledem na specifickou právní úpravu (dříve) obsaženou v zákoně o rodině.

Případné námitky povinného, že výkon rozhodnutí (exekuce) byl nařízen v rozporu s dobrými mravy, rovněž nejsou na místě. Podání návrhu na nařízení exekuce (výkonu rozhodnutí) není výkonem práva ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák. (jež je svou podstatou institutem hmotněprávním) – na uvedeném ničeho nemění ani občanský zákoník z roku 2012; nýbrž využitím možnosti poskytnuté osobě oprávněné procesním předpisem pro případ, že povinný povinnost mu uloženou exekučním titulem vydaným v nalézacím řízení nesplní dobrovolně (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2002, sp. zn. 20 Cdo 535/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2003, sp. zn. 20 Cdo 2445/2005, případně usnesení Nejvyššího soudu e dne 5. března 2009, sp. zn. 20 Cdo 3756/2008). Ze stejného důvodu se v souzené věci nelze dovolávat téže námitky ani v řízení o zastavení exekuce. Účelem této exekuce je totiž vynucení splnění povinnosti, která již byla pravomocně stanovena soudním rozhodnutím.

K další námitce povinného, podle níž mělo k zastavení exekuce dojít též proto, že došlo k zániku vyživovací povinnosti povinného vůči oprávněné nejpozději ukončením jejího studia na střední škole, tj. ke dni 30. června 2014, dovolací soud toliko odkazuje na ustálenou judikaturu tohoto soudu, od níž nemá důvod se odchýlit, a podle které v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) soud nezjišťuje, zda (ne)došlo ke změně okolností rozhodných pro výši a trvání dávek nebo splátek (§ 163

odst. 1 o. s. ř.); obsahem rozhodnutí, jehož výkon je navržen, event. již nařízen, je exekuční soud vázán a je povinen z něj vycházet (srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, uveřejněné pod č. 4/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2004, sp. zn. 20 Cdo 1570/2003, uveřejněné pod č. 58/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 310/2004). Má-li povinný za to, že došlo ke změně poměrů, je třeba, aby se zrušení vymáhané vyživovací povinnosti domáhal žalobou v řízení podle části třetí občanského soudního řádu. Podání takové žaloby nemá za následek nepřípustnost výkonu rozhodnutí (exekuce) a není důvodem pro jeho zastavení (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 1581/2007). Samotným dosažením zletilosti oprávněného dítěte soudní rozhodnutí, popřípadě soudem schválená dohoda o úpravě výživného pro nezletilé dítě, bez dalšího nepozbývá účinnosti (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 20 Cdo 2824/2010).

Shora uvedené právní závěry je třeba vztáhnout i k další námitce povinného, podle níž mělo dojít k zastavení exekuce z důvodu, že pro účely trestního řízení byla orgány činnými v trestním řízení vyživovací povinnost povinného vůči oprávněné posouzena odchylně. K tomuto dovolací soud nadto dodává, že při posuzování trestní odpovědnosti pachatele za neplnění zákonné povinnosti vyživovat jiného ve smyslu § 196 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dříve § 213 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů), soud není vázán rozhodnutím, kterým v občanském soudním řízení byla stanovena tato povinnost, včetně rozsahu výživného. Při rozhodování o vině soud v trestním řízení posuzuje samostatně rozsah vyživovací povinnosti pachatele jako otázku předběžnou a může tedy vycházet z jiného rozsahu vyživovací povinnosti pachatele, než jaký byl určen pravomocným a dosud nezměněným občanskoprávním rozhodnutím (k tomu srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2006, sp. zn. 8 Tdo 1446/2006).

S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší soudu uzavírá, že odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, postupovaly správně, když dospěly k závěru, že soudem ve smyslu § 26 odst. 1 a 3 ZoR schválenou dohodu rodičů o výživě nezletilého dítěte nelze měnit či rušit prostou (tj. soudem neschválenou) dohodou rodičů nezletilého dítěte; Nejvyšší soud České republiky proto dovolání povinného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti